

Tuula Linna

HAKEMUSLAINKÄYTTÖ

– hakemusasioiden käsittely käräjäoikeuksissa

Alma Talent
Helsinki 2022

Tilaa kirja Alma Talent Shopista >>

2., uudistettu painos
Juridica-kirjasarjan 24. teos
Copyright © 2022 Alma Talent Oy ja Tuula Linna
Yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus
Kannen suunnittelu: Lauri Karmila
Taitto: Marja-Leena Saari
ISBN 978-952-14-4572-9
ISBN 978-952-14-4574-3 (verkkokirja)
ISSN 1459-7535

Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2022

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almatalent.fi

ALKUSANAT 2. PAINOKSEEN

Käsillä oleva teos on 2. painos vuonna 2009 ilmestyneestä teoksesta Hakemuslainkäyttö. Toisen painoksen otsikkoon olen selvyyden vuoksi lisännyt alaotsikon ”hakemusasioiden käsittely käräjäoikeuksissa”.

Teoksen perusrunko on säilynyt samana, mutta suuri määrä lainmuutoksia ja uutta oikeuskäytäntöä on otettu huomioon. Teoksessa on pyritty säilyttämään käytännönläheinen lähestymiskulma. Tavoite on sama kuin ensimmäisessä painoksessa, toisin sanoen antaa lukijalle kokonaiskuva hakemuslainkäytöstä aineellisen lainsäädännön, kuten perhe-, jäämistö- ja edunvalvontaoikeuden kontekstissa.

Toivon, että kirja palvelee tulevina vuosina hyvin hakemuslainkäytön käsikirjana ja on hyödyksi muun muassa käräjänotaareille. Teos soveltuu hyvin myös oppikirjaksi.

Käräjätuomari, OTT *Matti Kuuliala* Keski-Suomen käräjäoikeudesta on lukenut käsikirjoituksen. Esitän Matille parhaimmat kiitokseni erinomaisen hyödyllisistä kommentteista.

Kustannustoimittaja OTK *Katja Kolula* on huolellista työtä tehden suuresti auttanut teoksen viimeistelyssä sekä asiahakemiston ja luetteloiden laatimisessa. Kiitän Katjaa ja kustantajaa, Alma Talent Oy:tä erinomaisesta yhteistyöstä.

Helsingissä joulun alla 2021

Tuula Linna

SISÄLLYS

ALKUSANAT 2. PAINOKSEEN	V
LYHENTEET	XIII
I PERUSASIOITA HAKEMUSLAINKÄYTÖSTÄ	
1 MIKÄ ON HAKEMUSASIA?	
1.1 Käsittelyjärjestys ja vireillepanotapa	3
1.2 Erityisasiat	6
1.3 Tuomioistuimessa käsiteltävien asioiden ryhmittely	8
1.4 Minkälaisia hakemusasiat ovat?	12
1.5 Hakemusasian riittäisyys	14
1.6 Kirjaamisasiat ja summaariset riita-asiat eivät ole hakemusasioita	16
2 HAKEMUSLAINKÄYTTÖ OSANA SIVIILIPROSEESSIA	
2.1 Yleistä	19
2.1.1 Yksityisoikeudellinen intressi	19
2.1.2 Hakemusasian käsittely – oma prosessilajinsa	21
2.1.3 Tulevaisuuteen kohdistuva oikeussuojajavaade	22
2.1.4 Asiaan osalliset	24
<i>Hakemusasioiden ”yksipuolinen” luonne</i>	
<i>Kuka on asiaan osallinen?</i>	
<i>Asiaan osallinen – vertailua riita-asian asianosaiseen</i>	
<i>Tosiasiallinen vastapuoliasetelma</i>	

2.2	Hakemusasiat voivat olla dispositiivisia, indispositiivisia tai sekamuotoisia	32
2.3	Oikeusvoimavaikutus	35
2.3.1	Yleistä	35
2.3.2	Hyväksytyyn hakemuksen oikeusvoimavaikutus	36
2.3.3	Hylätyn hakemuksen oikeusvoimavaikutus	39
2.4	Päätös hakemusasiassa täytäntöönpanoperusteena	41
2.5	Prosessiperiaatteet hakemusasiassa	42
2.5.1	Oikeudenmukainen oikeudenkäynti	42
2.5.2	Muut prosessiperiaatteet	45
2.6	Yhteenvetoa – hakemuskäytön oikeuspoliittinen merkitys	47
3	LAINSÄÄDÄNTÖ JA SEN SOVELTAMISALA	
3.1	Hakemusasiaa oikeudenkäymiskaaren 8 lukuun	51
3.1.1	Vuoden 1987 hakemusasia laki	51
3.1.2	Säännösten siirtäminen oikeudenkäymiskaaren 8 lukuun	53
3.2	Hakemuskäyttöä koskevien säännösten soveltamisala	58
3.2.1	Vuoden 1987 hakemusasia lain soveltamisala	58
3.2.2	Oikeudenkäymiskaaren 8 luvun soveltamisala	59
II	ESIMERKKEJÄ HAKEMUSASIOISTA	
4	ERILAISIA HAKEMUSASIA TYPPEJÄ	
4.1	Yleistä	67
4.2	Perheoikeudellisia hakemusasioita	68
4.2.1	Avoliitto ja avoliitto	68
	<i>Avioero</i>	
	<i>Yhteiselämän lopettaminen</i>	
	<i>Liitännäisvaatimukset</i>	
	<i>Ositus ja erottelu avioeron yhteydessä</i>	
	<i>Avoliitto</i>	
	<i>Oikeuspaikka</i>	

4.2.2	Lapsen huolto ja tapaamisoikeus <i>Huoltoa tai tapaamisoikeutta koskeva asia ja elatusapua koskeva liitännäisvaade Huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeva täytäntöönpanoasia</i>	79
4.2.3	Adoptio	85
4.3	Jäämistöoikeudellisia hakemusasioita	88
4.4	Edunvalvontaoikeudellisia hakemusasioita	90
4.5	Insolvenssioikeudellisia hakemusasioita	94
4.6	Esimerkkejä muista hakemusasioista <i>Kuolleeksi julistaminen Asiakirjan kuolettaminen Julkinen haaste Liiketoimintakiellon kumoaminen Välimiesmenettelyyn liittyvät hakemusasiat Uskotun miehen määrääminen yhteisomistussuhteen purkamista varten Eräitä muita asiaryhmiä</i>	96
4.7	Esimerkkejä erityisasioista	105
5	TILASTOTIETOJA HAKEMUSASIOISTA	111
III MENETTELY HAKEMUSASIOISSA		
6	HAKEMISESTA	
6.1	Hakemusta koskevat OK 8 luvun yleiset säännökset	117
6.1.1	Hakemuksen merkitys, hakemistapa ja asian vireilletulo <i>Yleistä Vireillepanotavat Vireilletulon ajankohta ja vireilletulon oikeus- vaikutukset</i>	117
6.1.2	Hakemuksessa ilmoitettavat tiedot	122
6.1.3	Allekirjoitus	126
6.1.4	Valtakirja	126
6.1.5	Hakemuksen täydentäminen	128

6.2	Erityissäännöksiä hakemuksesta	129
6.2.1	Perheoikeudellisia erityissäännöksiä	130
6.2.2	Jäämistöoikeudellisia erityissäännöksiä	134
6.2.3	Edunvalvontaoikeudellisia erityissäännöksiä	140
6.2.4	Insolvenssioikeudellisia erityissäännöksiä	141
6.2.5	Muita erityissäännöksiä	142
7	OIKEUSPAIKKA HAKEMUSLAINKÄYTÖSSÄ	
7.1	Yleistä	145
7.1.1	Oikeudenkäymiskaaren 10 luvun rakenteesta	145
7.1.2	Kotipaikka ja vakituinen asuinpaikka	146
7.2	Ehdottomat oikeuspaikat	147
7.2.1	Perhe- ja holhousoikeudelliset asiat	147
7.2.2	Jäämistöoikeudelliset asiat	150
7.2.3	Liitännäisvaatimukset	152
7.3	Yleinen, valinnainen ja toissijainen oikeuspaikka	153
7.4	Oikeuspaikan tahdonvaltaisuus ja asian siirtäminen	155
7.5	Oikeuspaikkaa koskevia erityissäännöksiä	158
8	ASIAN KÄSITTELY	
8.1	Käsittely kansliassa vai istunnossa?	161
8.1.1	Yleistä	161
8.1.2	Pakollinen ja harkinnanvarainen hakemusasian istunto	165
8.1.3	Kansliakäsittelyn ja hakemusasian istunnon välinen suhde	170
8.2	Menettely hakemusasian istunnossa	171
8.2.1	Yleistä	171
8.2.2	Paikalle saapuminen ja poissaolon seuraamukset	172
8.2.3	Asiamies ja avustaja	174
8.2.4	Tiedottaminen asian etenemisestä ja vastauksen tiedoksianto	176
8.2.5	Prosessinjohto	178
8.2.6	Todistelu	179
8.2.7	Pöytäkirja ja päiväkirja	183

8.2.8	Asian kiireelliseksi määrääminen ja viivästymisen hyvittäminen	183
8.3	Käräjäoikeuden kokoonpano hakemusasiassa ja väliaikais määräyksen antamisessa	185
8.4	Hakemusasian käsittelyn jatkaminen riita-asian järjestyksessä	188
8.4.1	Yleistä	188
8.4.2	Milloin hakemusasiassa siirrytään riita-asian käsittelyjärjestykseen?	189
8.4.3	Valmistelu ja pääkäsittely	192
8.4.4	Käräjäoikeuden kokoonpano	197
8.4.5	Preklusio, kanteenmuutoskielto, oikeudenkäyntiväite ja laillinen oikeudenkäyntiaineisto	199
8.5	Asioiden yhdessä käsittely (kumulaatio) ja liitännäisvaatimukset	203
8.5.1	Yleistä	203
8.5.2	Edellytykset kumulaatiolle	205
8.5.3	Liitännäisvaatimukset	209
8.6	Kuuleminen	211
8.6.1	Esimerkkejä kuulemissäännöksistä <i>Perheoikeudellisia kuulemissäännöksiä</i> <i>Jäämistöoikeudellisia kuulemissäännöksiä</i> <i>Kuulemissäännöksiä edunvalvonta-asioissa</i> <i>Kuuleminen adoptioasioissa</i> <i>Kuuleminen kuolleeksi julistamista koskevassa asiassa</i> <i>Kuuleminen yksityishenkilön velkajärjestelyä koskevassa asiassa</i> <i>Kuuleminen yrityssaneerausta koskevassa asiassa</i> <i>Välimiesmenettely</i>	211
8.6.2	Kuulemismenettely <i>Kirjallinen lausuma tai suullinen kuuleminen</i> <i>Kirjallisen lausuman sisältö</i> <i>Suullinen kuuleminen</i> <i>Seuraukset kuulemistilaisuuden käyttämättä jättämisestä</i>	225
8.7	Tuomarin esteellisyys	232
8.8	Käsittelykieli	235

8.9	Sovinto ja sovittelu	237
8.9.1	Sovinto hakemusasiassa	237
8.9.2	Tuomioistuinsovittelu	240
9	RATKAISU HAKEMUSASIASSA	
9.1	Päätös tai todistus	245
9.2	Päätös kansliassa vai istunnossa?	247
9.3	Määräajat ja päätöksestä ilmoittaminen	248
10	TIEDOKSIANTO-MENETTELY	
10.1	Yleistä	251
10.2	Käräjäoikeuden hoitama tiedoksianto	252
10.3	Hakijalle uskottu tiedoksianto	256
10.4	Tiedoksiannon vastaanottaja	257
11	KÄSITTELYN JULKISUUS	259
12	MUUTOKSENHAKU	
12.1	Oikeus hakea muutosta	263
12.1.1	Valitus ja muutoksenhakukiellot	263
12.1.2	Kenellä on muutoksenhakulegenimitaatio?	265
12.1.3	Jatkokäsittelylupa, ennakkopäätösvalitus, sovinto ja tuomioistuinsovittelu	267
12.2	Tyytymättömyyden ilmoittaminen ja valituksen perille ajaminen	269
12.3	Vastavalitus	273
12.4	Valituskirjelmän sisältö	276
12.5	Uusi aineisto (preklusio)	278
13	OIKEUDENKÄYNTIKULUT	
13.1	Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännökset	281
13.2	Oikeudenkäyntikuluja koskevia erityissäännöksiä	289
14	OIKEUSAPU	291
15	HAKEMUSMAKSU	297
	LÄHTEET	301
	OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO	315
	ASIAHAKEMISTO	317